

Комунальний вищий навчальний заклад
«Харківська академія неперервної освіти»

Роль превентивного виховання у розвитку соціальної відповідальності здобувачів освіти

В'ячеслав Бандура,

методист Центру практичної психології, соціальної роботи та здорового
способу життя, магістр педагогіки вищої школи, тренер-педагог НУШ,

тренер з питань інклюзивної освіти

ШАНОВНІ ОСВІТЯНИ!

Головна мета виховної роботи у закладах загальної середньої освіти – виховання та розвиток вільної, духовно багатой, життєлюбної, талановитої, активної й ініціативної людини, яка володіє знаннями про природу, людину та суспільство, готова до творчої, креативної діяльності та дотримується принципів моральної поведінки.

Виховання інтелектуальної еліти суспільства у закладах загальної середньої освіти має здійснюватися на основі формування національно-громадянських засад, знань, умінь і навиків учнів.

Понятійний апарат

- **Превентивне виховання** – це цілісна система підготовчих, профілактичних дій педагогічного колективу спрямованих на попередження, подолання відхилень у поведінці учнів і запобігання розвитку різних форм їх асоціальної, аморальної поведінки.
- **Превенція** – процес попередження негативних явищ і станів особистості (Словник основних термінів і понять з превентивного виховання / під заг. ред. Оржеховської В.М. – Тернопіль, 2007)
- **Превентивність** – спрямованість на запобігання негативних явищ (Словник основних термінів і понять з превентивного виховання / під заг. ред. Оржеховської В.М. – Тернопіль, 2007)
- **Превентивність** – перетворення середовища ризиків на простір можливостей для самореалізації особистості дитини, дає змогу значно підвищити ефективність виховної роботи, попередити поширення негативних явищ у дитячому і молодіжному середовищі (Оржеховська В.М., Кириченко В.І., Ковганич Г.Г. Взаємодія навчального закладу і сім'ї: стратегії, технології, моделі: Х.: Вид. “Точка”, 2007)
- **Превентивна педагогіка (освіта і виховання)** спрямована на формування і розвиток особистості, здатної керувати своєю поведінкою в системі небезпечних явищ.
- **Місія превентивної педагогіки** полягає в утвердженні здорового, безпечного способу життя, соціально-психологічному та соціально-правовому захисті дітей і молоді, попередженні правопорушень, негативної соціалізації, відхилень у поведінці.

Види превенції

Первинна

Дії, спрямовані на забезпечення умов попередження поширення несприятливого впливу негативних явищ, сприяння здоров'ю, розвитку духовності та моралі, інформації про вади небезпечної поведінки. Вплив на особистість з метою попередження проявів небезпечної поведінки на ранніх стадіях відхилень

**Соціально-педагогічна,
освітньо-виховна**

Вторинна

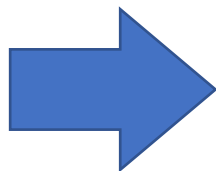
Допомога і корекція. Передбачає своєчасне виявлення “груп ризику” небезпечної поведінки, застосування до них комплексу лікувальних та виховних заходів

Психолого-педагогічна, медико-соціальна

Третинна

Реадаптація, реабілітація і ресоціалізація. Застосування заходів, спрямованих на одужання хворого, попередження загострення хвороби

Терапевтичні заходи та соціальна реабілітація

Профілактична робота

з
учнівським
колективом

індивідуальна робота
з кожним окремим
учнем

із сім'єю
дитини

з референтним
оточенням
однолітків

Складові превентивного виховання

Наприклад

профілактика шкідливих звичок

профілактика девіантної (агресивної, адиктивної, злочинної, суїцидальної, віктимної) та ризикованої поведінки

профілактика правопорушень

попередження бездоглядності, жебрацтва, насильства, торгівлі людьми

формування санітарно-гігієнічної культури

формування репродуктивного здоров'я

формування навичок безпеки особистої життєдіяльності

навчання рівноправним стосункам, упевненій поведінці

формування правової культури

виховання свідомого бажання вести здоровий спосіб життя

формування системи ціннісних ставлень, розвиток особистості

При побудові освітнього процесу превентивного спрямування необхідно враховувати:

• *Базові психосоціальні компетентності*

- Їх ще називають «мета навичками», м'якими навичками, або життєвими навичками. Вони необхідні людині у будь якій діяльності і становлять основу ключових, професійних і предметних компетентностей.

Суб'єкти превентивних виховних впливів

Піраміда потреб Абрагама Маслоу — ієрархічна система потреб людини, складена американським психологом [Абрагамом Маслоу](#)

Важливо!!!!

Теорія ієрархії потреб Абрахама Маслоу ґрунтується на тезах:

- ✓ потреби людини мають ієрархічну структуру (пріоритетність);
- ✓ поведінка людини визначається найсильнішою на даний момент потребою;
- ✓ найсильніша потреба визначає поведінку людини до моменту її задоволення;
- ✓ за одночасного існування кількох сильних потреб домінують потреби нижчого рівня.

Це означає, що потреби задовольняються в певному порядку: потреби нижчого рівня мають бути в прийнятному ступені задоволені, перш ніж для даної людини стануть істотно важливими потреби більш високого рівня.

Методи превентивного виховання здобувачів освіти:

Рольова гра. Суть методу і його мета: інсценізувати незвичні для учнів ситуації та події юридичного характеру. Рольові ігри сприяють кращому розумінню цих ситуацій, а також формуванню співучості щодо тих, про кого йдеться у грі. Наприклад, у рольові грі про грабіж учнів, виконуючи роль жертви, набувають навичок ситуативно відчувати, що означає бути жертвою злочину.

Використання малюнків. Суть методу і його мета: малювання в класі може бути використане для того, щоб навчити учнів спостерігати і співпрацювати, розвивати їхню уяву, виховати співчуття до людей, зображених на малюнках, або для знайомства з іншими учнями класу.

Дискусія в класі. Суть методу та його мета: дискусії дають прекрасну можливість виявити, яку позицію вчителі та учні займають щодо правознавчих проблем, зокрема, прав людини.

Крім засвоєння інформації про факти учні повинні уявити собі проблему в цілому. До того ж обговорення дає можливість навчитися слухати свого співрозмовника, говорити по черзі, а також набути інших навичок роботи в колективі, без яких виробити в собі повагу до закону, до прав інших людей неможливо.

Орієнтована тематика для виховних заходів превентивного спрямування:

1. Чи вміємо ми культурно поводитись?
2. Боротьба зі злочинністю – наша спільна справа.
3. Попереду – ціле життя.
4. Злочин і покарання.
5. Ти громадянин незалежної України.
6. Від пияцтва до злочину – один крок.
7. Алкоголь руйнує здоров'я людини.
8. Бережи сім'ю.
9. Чи маємо ми право вбити людину?
10. У чому краса людини?
11. Умій відчувати поруч себе людину.
12. Залишити після себе слід на землі.

Превентивне навчання має поєднувати як традиційні прийоми, так і методи навчання у групі. Групові заняття мають таку структуру:

- ✓ Вправи - активатори (створюють робочу атмосферу, усувають психологічні бар'єри).
- ✓ Розминка у вигляді гри або вправи (сприяє включенню всіх учнів у групову роботу).
- ✓ Вправи на формування адекватної самооцінки.
- ✓ Вправи на розвиток навичок планування поведінки та аналізу ситуації.
- ✓ Вправи на формування позитивних життєвих цілей і розвитку мотивації.
- ✓ Групові дискусії і мозкові штурми (для розвитку здатності аналізувати і прогнозувати ситуацію).
- ✓ Рефлексія (підбиття підсумків заняття, отримання зворотного зв'язку).

Методичні рекомендації для батьків та педагогів, які стануть у нагоді при здійсненні заходів превентивного виховання дітей

- ✓ Показуйте дитині, що її люблять такою, якою вона є, а не за якісь досягнення.
- ✓ Не можна ніколи (навіть у пориві гніву) говорити дитині, що вона гірша за інших.
- ✓ Треба чесно й терпляче відповідати на будь-які її запитання.
- ✓ Намагайтесь щодня знаходити час, щоб побути наодинці зі своєю дитиною.
- ✓ Вчить дитину вільно спілкуватися не тільки зі своїми однолітками, але й з дорослими.
- ✓ Не соромтесь підкреслювати, що ви пишаєтесь своїм малюком.
- ✓ Будьте чесні в оцінках своїх почуттів до дитини.
- ✓ Завжди говоріть дитині правду, навіть коли вам це не вигідно.
- ✓ Оцінюйте тільки вчинки, а не її саму.
- ✓ Не домагайтесь успіху силою. Примус – найгірший варіант морального виховання. Примус у сім'ї порушує особистість дитини.
- ✓ Визнайте право дитини на помилку.
- ✓ Думайте про дитячий «банк» щасливих спогадів.
- ✓ Дитина ставиться до себе так, як ставляться до неї дорослі.
- ✓ Хоч інколи ставьте себе на місце своєї дитини, і тоді ви краще зрозумієте, як її виховувати.

Просвітницька робота

- ✓ В роботі закладу освіти особливу увагу слід звернути на стан психічного здоров'я підлітків, адже це одна з найбільш піддатливих до стресів категорій. У підлітковому віці найактуальнішими стають соціальні потреби.
- ✓ Підлітки більше часу проводять у колі приятелів, підтримують тісні стосунки з близькими друзями, прагнуть спілкування з протилежною статтю. Їм важливо бути в групі, важливо, що про них подумують інші. Тому часто підлітки роблять імпульсивні вчинки.
- ✓ Якщо дії підлітка мають руйнівний характер, спрямований на себе, своє здоров'я, зовнішній світ – це деструктивна поведінка, яка може проявлятися внападах агресії, гніву чи ворожості. Часто така поведінка є відповіддю підлітка на складні обставини, в яких вони опинилися.

Просвітницька робота

- ✓ Підлітки взагалі легко піддаються впливу та схильні до ризикованих дій. Через певні біологічні особливості тінейджерам складно мислити критично та бачити небезпеку там, де її помічають дорослі. У цей складний час стало можливим маніпулювання підлітками, психіка яких втомлена війною.
- ✓ Соціальна ізоляція дітей, зменшення кількості позашкільних закладів освіти в умовах сьогодення – це ще одна причина потрапляння дітей до деструктивних угруповань.

Просвітницька робота

Ознаками залучення дитини до деструктивного угруповання можуть бути:

- ✓ замкнутість: не ділиться з батьками, куди йде, з ким, чим буде займатися;
- ✓ зміна зовнішнього вигляду: чорний вільний одяг, довге волосся тощо;
- ✓ використання символіки на одязі чи тілі: наприклад, павука;
- ✓ зміна настрою та поведінки тощо.

Просвітницька робота

За умови виявлення таких груп або факту вступу дитини в одну з таких груп інформувати:

- кіберполіція (<https://www.cybercrime.gov.ua>) – цілодобово;
- поліція: 102;
- адміністрація навчального закладу;
- Національна «гаряча» лінія для дітей та молоді: 116 111 – з мобільних або 0 800 500 225 – зі стаціонарних телефонів, пн. - пт. з 12.00 до 20.00 (безкоштовно, анонімно, конфіденційно);
- Національна «гаряча» лінія з попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації: 116 123 – з мобільних або 0 800 500 335 – зі стаціонарних телефонів цілодобово (безкоштовно, анонімно, конфіденційно);
- Messenger @childhotline.ukraine
- Instagram @childhotline_ua
- Telegram @CHL116111

Корисні інтернет-ресурси

- <https://www.phc.org.ua/> - Центр громадського здоров'я МОЗ України;
- <http://autta.org.ua/> - Портал превентивної освіти – підручники, посібники, розробки уроків, презентації, відео, мультфільми;
- <https://naurok.com.ua/biblioteka/osnovi-zdorov-ya> - Освітній проєкт «На урок» - бібліотека розробок з основ здоров'я;
- <http://www.prozdorove.com.ua> – Проєкт «Про здорове» (рекомендації здорового харчування, схвалені МОЗ України)

ЗАПРОШУЮ ДО СПІВПРАЦІ

e-mail: slavikbandura@ukr.net
bv456159@gmail.com

<https://psihologi1.blogspot.com/>

